

TÁRSASÁGI ÜGYEK

Rédei Károly 70 éves*

Rédei Károly 1932. április 11-én született Kiskanizsán (Zala megye). A nagykanizsai piarista gimnáziumban érettségizett, majd az ELTE-re került, ahol magyar nyelvet és irodalmat, valamint finnugrisztikát tanult. 1955-ben szerzett diplomát magyar szakon. Aspirantúrája során elmélyítette finnugrisztikai ismereteit és elkészítette kandidátusi értekezését, amelynek témája a zürjén és votják nyelv névutórendszere volt. Disszertációját 1960-ban védte meg (megj.: *Die Postpositionen des Syrjänischen unter Berücksichtigung des Wotjakischen*. Bp., 1962.). Az MTA Nyelvtudományi Intézetének Finnugor Osztályára került dolgozni, amelynek munkatársa, később osztályvezetője lett. Bekapcsolódott az osztályon folyó etimológiai kutatásokba: társszerkesztője volt „A magyar szókészlet finnugor elemei” (1967—1978.) című etimológiai szótárnak. 1967-ben védte meg akadémiai doktori értekezését (megj.: *Die syrjänische Lehnwörter im Wogulischen*. The Hague—Budapest, 1970.). Évtizedeken át tevékenykedett a legrégebbi finnugrisztikai folyóiratnak, a Nyelvtudományi Közleményeknek szerkesztőjeként is, és még ma is aktív tagja a szerkesztőbizottságnak.

A szegedi József Attila Tudományegyetemen évekig tartott vendégelőadóként előadásokat. Ennek elismeréseképpen az egyetem 1971-ben címzetes egyetemi tanárrá avatta. Életpályájának legméltóbb elismerése volt, hogy 1990-ben a Magyar Tudományos Akadémia kültagként tagjai sorába választotta. 1974-ben a Bécsi Egyetem meghívta és kinevezte nyilvános, rendes egyetemi tanárnak az akkor alapított Finnugor Intézet élére. Csaknem harminc éves működése páratlanul eredményes volt: ütöképes oktatói és kutatói gárdát toborzott, maga és egyre gyarapodó munkatársai számára kedvező munkafeltételeket teremtett, szinte nulláról alakította ki a gazdag intézeti könyvtárat.

A finnugor nyelvtudományban két fő tudóstípus különböztethető meg: az egyik egy szűkebb kérdésben jártas a legapróbb részletekig, a másik pedig igen széles alapokon művelői tudományterületünket. Rédei szerencsésen ötvözi e két típus tulajdonságait, hiszen több területen és csaknem minden rokon nyelvben mutat alapos jártasságot: az MTA Nyelvtudományi Intézetében művelte az etimológia, a hangtörténet, a permi és az obi-ugor nyelvészet kérdéseit, kutatta az uráli nyelvek egymás közötti kapcsolatait, az egyes uráli nyelvű népek és az oroszok, valamint a török nyelvű népek közti kapcsolatok, valamint az ősi uráli—indogermán érintkezések problémáit. Nehéz lenne részletesen felsorolni mindazokat az alapvető tanulmányokat, amelyek a fenti témakörökben Rédei tollából származnak. Érdeklődésének középpontjában az etimológia áll: az „Uralisches Etymologisches Wörterbuch” (Budapest—Wiesbaden, 1988.) számos szócikke tőle származik, az impozáns sorozatnak ő volt az irányítója, szerkesztője, így a végső megformálás az ő keze munkája. Itt jellemem, hogy 60. születésnapja tiszteletére összeállított bibliográfiája évről évre folyamatosan bővült jelentős tanulmányokkal és könyvekkel. (Méltatására vö. pl. HONTI, Rédei Károly 60 éves. Rédei-Festschrift. Wien—Budapest, 1992. 17—21; közleményeinek jegyzéke uo. 469—79.)

A nyelvek közti kapcsolatok, a jövevényszó-kutatások iránti érdeklődését nemcsak etimológiai bizonyítják, hanem a „Zu den indogermanisch-uralischen Sprachkontakten” (Wien, 1986.) című munkája is. A Volga—Káma-vidék törökségi és finnugor nyelvei közti érintkezések kutatása is jelentős. A nyelvek közti érintkezések nemcsak a szókincsben hagynak nyomot, hanem például a mondattanban is. Rédeit e téren az oroszoknak (és az óegyházi szlávoknak) a zürjénre gyakorolt hatása foglalkoztatta leginkább (*Russische Einflüsse in der permjakischen Syntax*. Göttingen, 1970.).

Szívesen elment az oroszországi finnugor népekhez gyűjteni. Osztályokkal csak az akkori Leningrádban találkozhatott, de a zürjéneket már lakóhelyükön is felkereshette. Zürjénföldi útjai-

* Elhangzott a Magyar Nyelvtudományi Társaság Finnugor szakosztályának 2002. április 23-i ülésén.

nak gyűjtéseit vaskos kötetben publikálta (Zyrian Folklore Texts. Bp., 1978.). Igen jelentős forrásnak számítanak osztják szövegközlései és permják szójegyzéke is. Hasznos és színvonalas egyetemi kézikönyvek szerzőjeként is számon tartják (Northern Ostyak Chrestomathy. The Hague, 1965.; Chrestomathia Syrjaenica. Bp., 1978.; Őstörténetünk kérdései. Bp., 1998.).

Noha Bécsben dolgozott, kapcsolata sohasem szakadt meg a hazai tudománnyal: részt vett minden jelentős konferencián, kongresszuson, előadásokat tartott a magyar egyetemeken, opponensként vagy szakbizottsági tagként tevékeny részt vállalt és vállalt a tudományos minősítésben, lektori véleményeivel segítette és segíti a magyarországi finnugrisztikai folyóiratok és egyéb kiadványok színvonalának biztosítását.

Debreceni kollégaként nem hallgathatom el, hogy Rédei Károly nagy örömünkre folyamatos szakmai kapcsolatot tart fenn a Debreceni Egyetem finnugor nyelvészeti és magyar irodalmi tanzségeinek oktatóival is. Rendszeresen hívott meg Bécsbe vendégprofesszornak debreceni irodalmár oktatókat és lektorokat. Ő maga is többször tartott előadásokat nálunk, legutóbb a permi nyelvek történetéről egy tanegységnyi kurzust finnugor szakos hallgatóinknak. A szakmai kapcsolatoktól felesége, Piroska révén családi szálak is kötik Debrecenhez. A Debreceni Egyetem számára így megtiszteltetés, hogy Rédei Károly emeritált professzort, akademikust szakmai tejesítménye és az egyetemhez fűződő kapcsolatai jóvoltából 2002 júniusában díszdoktorává fogadhatja.

A Magyar Nyelvtudományi Társaság Finnugor szakosztálya és a nyelvész-kollégák nevében kívánok jubilánsunknak töretlen alkotókedvet és számos további jelentős közleményt tudományágunk területén. Kedves Karcsi, Isten éltesse!

KERESZTES LÁSZLÓ